

# Kodukandi pühad paigad ja nendega seotud pärimus

Vaimse kultuuripärandi tööleht. Usundiõpetus  
Triinu Artma, Jüri Gümnaasium

Vaimne kultuuripärand on midagi, mis annab inimestele identiteedi ja järjepidevustunde. Üks osa vaimsest pärandist on seotud uskumuste ja pühade paikadega.

Kõikide usundite tunnistajatel on omad pühad paigad, olgu need hooned või looduslikud pühakohad. Eestlastele on erinevatel aegadel olnud olulised nii loodus- ja pärimuskultuuriga seotud pühad paigad kui ka ristiusuga seotud paigad ja ehitised. Pühade paikadega haakuvad erinevad pärimuslood, mida antakse edasi põlvest põlve. Pühapaikades käiakse palvetamas, ohverdamas ning muid usuriitusi läbi viimas. Igal hiiel, ohvrikivil, pühallikal ja kirikul on oma võlu, hing ja energia.

Tööleht on koostatud põhikooli lõpuklassidele ja gümnaasiumi astmele usundiõpetuse tundide raames oma kodukandi maa- ja ristiusu pühade paikade ja nendega seotud pärimusega tutvumiseks.

## Kas teadsid?

Riigil puudub praegu ülevaade valdava osa looduslike pühapaikade asukohast ja seisundist, mistõttu ei ole võimalik nendega erinevates planeeringutes ka arvestada. Nii pühapaigad hävivad või kahjustatakse neid teadmatuses.



Ilumäe hiiepuu, RM F 947:21, SA Virumaa Muuseumid.  
<http://www.muis.ee/et/museaalview/1639691>

## Märksõnad, mõisted

**Vaimne kultuuripärand:** põlvest põlve edasi antud teadmised, oskused, kombed ja tavad, mis on kogukondadele omased ja olulised ka praegu.

### hiiemets

hiiepuu

ohvriallikas

### kultusekivi

kabel

kirik

### kalme

kultuurimälestis

### legend

muistend

### pärimus

## Õpiväljundid

Ülesande edukalt läbinud õpilane:

- ◆ teab kodukohas asuvaid pühasid paiku, nende ajalugu ja pärimust;
- ◆ märkab, teadvustab ja mõtestab kogukonna vaimset kultuuripärandit läbi kohalike pühade paikade tundmaõppimise;
- ◆ oskab koostada uurimistööd ja projekti, neid esitleda ja kaitsta;
- ◆ kasutab arvutit õppimis- ja töövahendina ning töötulemuste esitlusvahendina.

## Seos õppekava ja usundiõpetuse ainekavaga

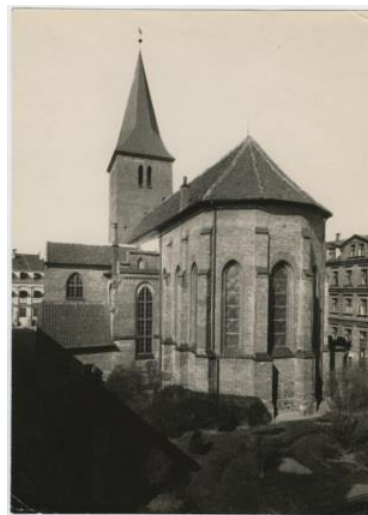
- ◆ väärtuspädevus – suutlikkus tajuda ja väärtustada oma seotust loodusega, oma maa ja rahva kultuuripärandiga;
- ◆ õpipädevus – suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet, planeerida õppimist ning seda plaani järgida, kasutada õpitut.



Salla suur ohvrikivi, Simuna khk, ERM Fk 484:81, Eesti Rahva Muuseum. <http://www.muis.ee/et/museaalview/653081>

## Viited

- ◆ Eesti kirikute digitaalne arhiiv. <http://kirikud.muinas.ee/>
- ◆ Eestimaa looduslikud pühapaigad. <http://maatundmine.estinst.ee/>
- ◆ Holsting, M. (2011). *Ajalik ja ajatu. Marju Kõivupuu sada üks pühapaika*. ERR. <http://arhiiv.err.ee/vaata/ajalik-ja-ajatu-marju-koivupuu-sada-uks-puhapaika>
- ◆ *Looduslikud pühapaigad. Väärtused ja kaitse*. (2007). Koost. Kaasik, A., Valk, H. Tartu: Õpetatud Eesti Seltsi toimetised. <http://maavald.ee/hiis/raamat2007/hiiekogumik.pdf>
- ◆ Maa-ameti Geoportaali kultuurimälestiste kaart. <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver-p2.html>



Tartu Jaani kirik ja kirikuaed. Vaade kagust., AM\_ 13741:40-4 F 17113, Eesti Ajaloomuuseum. <http://www.muis.ee/et/museaalview/2040266>

**Kooliaste:** põhikooli III aste ja gümnaasium

**Ainetundide arv:** 3

**Materjalid, töövahendid:**

arvuti, internet, fotoaparaat

**Õpikeskkond:**

tuleb jälgida, et õppes on võimalik kasutada internetiühendusega arvutit ja esitlustehnikat ning et õpilastel on püha paigaga seotud ajalooallikate ja pärimuse leidmiseks võimalus kasutada raamatukogu.



## Ülesande kirjeldus

Töölehe eesmärk on suunata õpilasi märkama ja uurima oma kodupaiga pühasid kohti nagu hiied, ohvrikivid, kirikud, surnuaiad jne.

## Sissejuhatus

1. Rääkida sissejuhatuses pühapaikade olulisusest inimeste elus ja lasta õpilastel sõnastada püha paik mõistena.
2. Küsida õpilastelt, milliseid kodukohas asuvaid pühasid paiku nad teavad, panna need tahvlile kirja. Vaata mõistekaardi näidet Rae valla kohta.
3. Ülesande tegemisse sisse elamiseks näidata õpilastele religioonisaate „Ajalik ja ajatu“ videot: <http://arhiiv.err.ee/vaata/ajalik-ja-ajatu-marju-koivupuu-sada-uks-puhapaika>. Marju Kõivupuu räägib sellest, mida pühapaigad on tähendanud ja mida need tähendavad tänapäeva inimese jaoks, millised paigad on tema enda jaoks tähtsad. Saade kestab 28 minutit.
4. Jagada õpilased rühmadeks (soovitavalt 3-4 liikmelised) või paarideks ja lasta igal rühmal valida endale üks kodukandi püha paik, mida hakatakse uurima.

## Uurimine ja teema tundmaõppimine

1. Õpilased panevad kaardil paika, kus nende uuritav püha paik asub (<http://kaart.delfi.ee> → joonista oma kaart → lisa punkt).
2. Õpilased koguvad intervjuude kaudu, internetist ja raamatutest valitud püha paiga kohta materjale (legendid, muistendid, ajalugu jne) ning teevad kohapeal ise pilte.

3. Õpilased intervjuuerivad kohalikke elanikke eesmärgiga saada teada inimeste kogemusi, lugusid, pärimusi seoses valitud püha paigaga.
4. Uurimise vahepeal on soovitatav teha üks tund, kus õpilased annavad seni tehtud tööst ülevaate. Samuti on õpilastel võimalik õpetajalt abi ja nõu küsida, edasist tegevust kavandada ning grupidöoga seostuvaid tekkinud probleeme lahendada.
5. Õpilased koostavad paiga kohta esitluse. Esitlus peaks sisaldama õpilaste endi tehtud pilte, intervjuude tulemusi, olulist info antud koha ajaloo ja sellega seotud pärimuse kohta ja veel muid olulisi fakte (kui neid on). Lisaks peaks esitluses olema kaart või link kaardiga, kus püha paik täpselt asub, ja kasutatud allikate slaid.

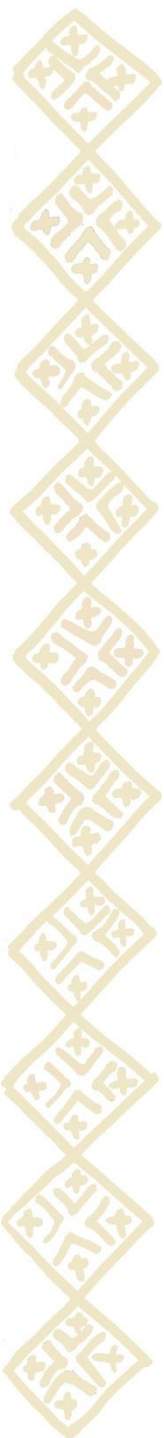
## Väljund, lahendus

Õpilased esitlevad paaris- või rühmatöona ühe kodukandi püha paiga kohta valminud uurimust.

## Kokkuvõte

Soovitatav on hinnata õpilaste panust esitluse valmimisse ja ladusasse ettekandmisesse. Hindamisel võiks õpetaja anda õpilastele tehtud töö kohta tagasisidet ja küsida ka klassikaaslaste arvamust. Hindamisel arvestada esitluse sisu, kujundust, tähtajast kinnipidamist, keelelist korrektsust, teema valdamist, esitlemisoskust, viitamist.

Lisaks võiks uurida õpilaste kogemust. Millised tunded neil uurimise jooksul tekkisid? Lasta oma mõtteid ja tundeid analüüsida.



### Pühad allikad:

- ◆ ohvriallikas  
Ussiväljal

### Matmispaigad:

- ◆ tarandkalme  
Lehmja-Lool
- ◆ Jüri kiriku aed

## Pühad paigad Rae vallas

### Hiiemetsad:

- ◆ Lehmja  
tammik

### Ohvrikivid:

- ◆ Assaku nõiakivi
- ◆ kultusekivid  
Tohtrimäel Vaskjala  
külas ja Rae külas